

Overwegingen bij de keuze van een leerlingvolgsysteem

Welk leerlingvolgsysteem u ook kiest, het vergt altijd aandacht en inspanning om ermee te werken. Alleen meten en vervolgens niets doen, is zinloos. Daarin verschillen de hier beschreven systemen niet.

Wat is ervoor nodig om te zorgen dat u plezier van een leerlingvolgsysteem in het sociale domein heeft?

- Zorg dat het team het systeem goed leert kennen, dat de teamleden precies begrijpen wat er met de vragen bedoeld wordt en hoe ze gescoord moeten worden.
- Zorg dat u als team op één lijn zit en dat iedereen het systeem op dezelfde manier gebruikt.
- Geef iedereen de gelegenheid om de software te leren kennen.
- Spreek af wanneer u de instrumenten invult.
- Bekijk de resultaten gezamenlijk en overleg hoe u de resultaten gaat 'duiden'.
- Bedenk wat u gaat doen naar aanleiding van de resultaten en voer dat ook uit.
- Evalueer hoe het bevalt en wat u ermee bereikt.

Welke overwegingen zijn van belang bij de keuze van een leerlingvolgsysteem?

- In hoeverre past de visie van waaruit het leerlingvolgsysteem is ontwikkeld bij de visie van uw school over het onderwijs in het sociale domein?
- In welke mate sluit het leerlingvolgsysteem inhoudelijk aan bij de methode of de werkwijze die u gebruikt of wilt gaan gebruiken voor het onderwijs in het sociale domein?
- In welke mate vindt u de manier waarop de resultaten gepresenteerd worden, behulpzaam om uw onderwijs af te stemmen op de leerlingen?
- In hoeverre denkt u dat de suggesties voor het onderwijs die een systeem naar aanleiding van de resultaten doet, bruikbaar zijn in uw situatie en passen bij uw leerlingen en leraren?
- In welke mate wilt u graag zelf de resultaten duiden en doelen stellen?
- In hoeverre wilt u alle mogelijkheden die een systeem biedt, ook werkelijk gebruiken (bijvoorbeeld instrument voor ouders)?
- In hoeverre is het systeem geschikt voor uw leerlingenpopulatie?
- In hoeverre beschikt uw team over voldoende kennis en vaardigheden om met het systeem te werken?

De sociale ontwikkeling van leerlingen volgen

Scholen bevorderen de cognitieve en de sociale ontwikkeling van hun leerlingen. Beide taken, kwalificeren en socialiseren, zijn in de wet vastgelegd. Om de vorderingen systematisch te volgen, hebben ze een leerlingvolgsysteem. Systemen voor rekenen en taal worden algemeen gebruikt. Er zijn ook systemen voor het volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Voor deze systemen is een positief oordeel van de Commissie Testaangelegenheden Nederland (COTAN) van belang. Drie systemen zijn positief beoordeeld, namelijk het Volginstrument sociaal-emotionele ontwikkeling (Viseon), de Sociale Competentie Observatie Lijst (SCOL) en ZIEN!. Het instrument Sociaal-emotionele ontwikkeling Leefstijl (SeoL) wordt momenteel beoordeeld.

Een volgsysteem kiezen

Deze vier volgsystemen meten de sociaal-emotionele ontwikkeling. Daarin lijken ze op elkaar, maar er zijn ook verschillen. In deze brochure staan de overeenkomsten en verschillen op een rijtje om scholen bij hun keuze te helpen. Hieronder staan de overeenkomsten. In het overzicht op de middenpagina worden de verschillen belicht. Op de laatste pagina staan overwegingen die bij een keuze van belang zijn.

Overeenkomsten

- De volgsystemen zijn webbased en kunnen gemakkelijk worden ingevuld. Leerlinggegevens worden vanuit verschillende schooladministratiesystemen ingelezen met EDEX(ML) bestanden.
- De volgsystemen zijn geschikt voor het basisonderwijs en bestaan minimaal uit een vragenlijst waarmee de leraar de leerlingen beoordeelt en een zelfbeoordelingslijst voor bovenbouwleerlingen.
- De volgsystemen hebben een handleiding en zijn theoretisch onderbouwd.

Belangrijk voor het onderwijs in het sociale domein

Hier volgt een toelichting op de praktische en inhoudelijke punten waarop de systemen vergeleken zijn.

Opbrengricht werken

Elke school wil leerlingen leren wat zij nodig hebben om aardige en evenwichtige volwassenen te worden, die goed functioneren in de maatschappij. Daarom moet een leerlingvolgsysteem in het sociale domein aansluiten bij de kerndoelen voor het onderwijs. De resultaten moeten inhoudelijke aanknopingspunten bieden om doelen te stellen voor planmatig onderwijs.

Passend onderwijs

Ook in het sociale domein verschillen leerlingen in hun capaciteiten en mogelijkheden. Om het onderwijs af te stemmen op de onderwijsbehoeften van leerlingen moet een leerlingvolgsysteem het mogelijk maken leerlingen naar hun onderwijsbehoeften in te delen. Om het onderwijs aan zorgleerlingen en leerlingen met een gediagnosticeerde beperking zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij het regulier onderwijs, moet een leerlingvolgsysteem aangeven in welke mate en op welke manier het bruikbaar is voor deze leerlingen.

Doorgaande lijn

Leren in het sociale domein is een cyclisch proces. Dit leerproces komt tot zijn recht als verschillende metingen van het leerlingvolgsysteem vergelijkbaar zijn. Daarom moeten de instrumenten hetzelfde meten. Dat maakt het gemakkelijker om de resultaten te duiden, bijvoorbeeld als een leerling altijd al moeite heeft gehad met aardig zijn voor anderen, of dat er nu opeens een dip in de resultaten zit.

Relatie tussen de instrumenten leraar-leerling-ouder

In het beoordelen van de sociale ontwikkeling zit altijd een subjectief element. Daarom kan het informatief zijn om het oordeel van verschillende mensen te vragen. Dit doen de hier beschreven leerlingvolgsystemen ook. Als de instrumenten voor de verschillende beoordelaars dan over dezelfde onderwerpen gaan, zijn de resultaten gemakkelijker vergelijkbaar.

	VISEON	SCOL	ZIEN!	SeOL
1. Materiaal	Software en map met handleiding voor de leerkracht. Website www.cito.nl.	Webbased programma. Website www.scol.nl. Handleiding voor alle versies gratis te downloaden.	Webbased programma. Handleiding. Website www.zienvooronderwijs.nl.	Webbased programma. Handleiding. Website www.leefstijl.nl.
2. Doelgroep	PO versies voor Groep 1 en 2 en Groep 3 t/m 8. Zelfbeoordelingsinstrument vanaf groep 5. VO versie vanaf aug. 2013 niet meer leverbaar.	PO Groep 1 t/m 8. VO onderbouw. Zelfbeoordelingsinstrument vanaf bovenbouw PO.	PO Groep 1 t/m 4 en Groep 5 t/m 8 VO onderbouw Zelfbeoordelingsinstrument vanaf groep 5	PO Groep 1 t/m 8 VO klas 1 t/m 4 Ouders Zelfbeoordelingsinstrument vanaf groep 5
3. Schooladministratiesysteem	Werkt onder het Cito-programma LOVS, dit wordt meegeleverd.	Uitslagen zijn in te lezen in ESIS.	Geïntegreerd in administratiesysteem ParnasSys.	
4. Theoretische achtergrond	Meetpretentie: sociaal emotionele ontwikkeling Basis: Persoonlijkheidstheorie Big Five Indeling: Dimensies van sociaal-emotioneel functioneren - Zorgvuldige - onzorgvuldige werkhouding - Aangenaam gedrag - storend gedrag - Emotionele stabiliteit - emotionele instabiliteit - Sociaal gedrag - teruggedrokken gedrag.	Meetpretentie: sociale competentie Basis: Sociale competentie is een leerdoel. De mate van sociale competentie wordt afgeleid uit gedrag dat observeerbaar èn onderwijsbaar is. Leertheorie van Skinner en praktijkexpertise van leraren. Indeling: Acht categorieën van sociaal competent gedrag. - Ervaringen delen - Aardig doen - Samen spelen en werken - Een taak uitvoeren - Jezelf presenteren - Een keuze maken - Opkomen voor jezelf - Omgaan met ruzie	Meetpretentie: PO: sociaal emotioneel functioneren. VO: zorgbehoefte Basis: Sociaal emotionele ontwikkeling is het oplossen van ontwikkelingsopgaven. Indeling: Twee graadmeters - Betrokkenheid - Welbevinden Vijf dimensies van sociale vaardigheden - sociaal initiatief - sociale flexibiliteit - sociale autonomie (eigenheid) - impulsbeheersing - inlevingsvermogen	Meetpretentie: sociaal-emotionele ontwikkeling Basis: Life Skills Education Indeling: Tien kernvaardigheden Emotionele vaardigheden: - omgaan met emoties en stress - empathie Sociale vaardigheden: - aangaan en onderhouden van positieve relaties - problemen oplossen - effectief communiceren en zelfstandigheid - besluiten nemen Vaardigheden ten aanzien van het zelf: - zelfbewustzijn en zelfbeeld - kritisch en creatief denken - geloof in persoonlijke effectiviteit - morele vaardigheden
5. Advies frequentie afname & wanneer	2x per jaar In de periode november - april	2x per jaar Rond herfstvakantie en rond meivakantie	1x per jaar Richtlijnen verschillen per groep en per onderdeel	Vrij
6. Aantal vragen & (afnametijd in minuten per leerling)	- Leraar 44 vragen (10) - Leerling 42 vragen (15)	- Leraar 26 vragen (5) - Leerling 26 vragen (10)	- Leraar 28 stellingen, met mogelijk aanvullende vragen - Leerling 49 stellingen	- Leraar 43 vragen (5) - Leerling 43 vragen (10) - Ouder 43 vragen (10)
7. Voorbeeldvraag & (antwoordmogelijkheden)	Is op school meestal geïnteresseerd - Is op school zelden geïnteresseerd (< > >>)	[Deze leerling] houdt rekening met de gevoelens van een ander (nooit / zelden / soms / geregeld / vaak)	[Naam] maakt een vitale, levenslustige indruk (Dit klopt niet / een beetje / redelijk / helemaal)	[Naam] benoemt zijn/haar minder sterke kanten (nooit / zelden / soms / regelmatig / vaak)
8. Resultaten	Groeps- en leerlingoverzichten.	School-, groeps- en leerlingoverzichten	Groeps- en leerlingprofielen	Via export naar Excel groeps- en leerlingoverzichten. Ook vergelijking van groepen en verschillende beoordelaars mogelijk.
9. Opbrengstgericht werken	- Relatie met leergebied overstijgende kerndoelen wordt aangegeven. - Resultaten geven beeld van de scores op de dimensies en zijn bruikbaar voor een cyclus van signaleren, rapporteren en interpreteren op groeps- en individueel niveau. - Voor nadere duiding, doelen en suggesties voor het onderwijs wordt verwezen naar de site www.sociaalemotioneel.nl van het SLO. - Kan met elke methode gebruikt worden.	- Relatie met leergebied overstijgende kerndoelen wordt aangegeven. - Resultaten geven beeld van de mate waarin leerlingen zich sociaal competent gedragen. - Resultaten zijn bruikbaar voor een cyclus van planmatig werken op school- groeps- en leerlingniveau. - In de handleiding staan suggesties voor het onderwijs. - Sluit inhoudelijk aan bij de methode Kinderen en... hun sociale talenten en bij het individueel te gebruiken Portfolio Sociale Competentie. - Kan met elke methode gebruikt worden.	- Verwijst naar belang dat inspectie hecht aan sociaal-emotionele ontwikkeling - Resultaten geven de 'zorgbehoefte' van de groep en/of leerling weer. - Resultaten zijn bruikbaar voor de cyclus van handelingsgericht werken op groeps- en leerlingniveau. - Interpretatie van resultaten wordt door het programma gedaan. - Programma doet suggesties voor onderwijsactiviteiten. - Kan met elke methode gebruikt worden.	- Relatie met kerndoelen wordt niet expliciet aangegeven. Onderbouwd wordt dat gemeten vaardigheden van belang zijn voor een gezonde psychosociale ontwikkeling. - Resultaten geven beeld welke vaardigheden versterkt kunnen worden en zijn bruikbaar in een cyclus van planmatig werken op groeps- en individueel niveau. - Handelingssuggesties verwijzen naar passende thema's en lessen van de methode Leefstijl. - Sluit inhoudelijk aan bij Leefstijl - Kan met elke methode gebruikt worden.
10. Passend onderwijs	- Signaleert risicoleerlingen. - Geeft aan dat het niet genormeerd is voor zorgleerlingen en leerlingen met een gediagnosticeerde beperking.	- Signaleert risicoleerlingen. - Heeft speciale aanwijzingen opgenomen voor gebruik bij zorgleerlingen en leerlingen met een gediagnosticeerde beperking. - De versie voor het speciaal onderwijs werkt met rangordes in plaats van met normen. In andere opzichten is deze versie vergelijkbaar.	- Is gericht op in kaart brengen zorgbehoefte van leerlingen. - Geen speciale aandacht voor zorgleerlingen of leerlingen met een gediagnosticeerde beperking.	- Geen speciale aandacht voor zorgleerlingen of leerlingen met een gediagnosticeerde beperking.
11. Doorgaande lijn - binnen po - po-vo	De instrumenten voor groep 1 en 2 en voor groep 3 t/m 8 meten verschillende dimensies. De resultaten zijn niet één op één vergelijkbaar. Indeling groep 3 t/m 8, zie bij punt 4. Indeling groep 1 en 2: - sociaal gedrag - welbevinden - spelwerkhouding	- Het instrument voor po is voor alle groepen hetzelfde. - De instrumenten voor po en vo zijn inhoudelijk hetzelfde, maar verschillen tekstueel en qua normering. De resultaten zijn vergelijkbaar.	Het instrument voor po is voor alle groepen hetzelfde, met uitzondering van de stellingen bij de graadmeter Betrokkenheid. Bij dit onderdeel verschillen de stellingen voor groep 1 t/m 4 en van die voor groep 5 t/m 8. De resultaten van beide versies zijn vergelijkbaar. De vo-versie gaat uit van een andere indeling: - leren - gedrag - signaal items De resultaten van de po- en de vo-versie zijn niet één op één vergelijkbaar.	De verschillende versies van het instrument zijn inhoudelijk hetzelfde, maar verschillen visueel en tekstueel. De resultaten zijn vergelijkbaar.
12. Relatie tussen de instrumenten voor leerkracht - leerling - ouder (indien van toepassing)	De instrumenten voor leerkracht en leerling verschillen, maar vullen elkaar aan. In de handleiding staat hoe beide instrumenten zich tot elkaar verhouden. Indeling leerlinginstrument: - zelfvertrouwen - werkhouding - relatie met de leerkracht - relatie met andere leerlingen - schoolbeeld	De instrumenten voor leraar en leerling verschillen qua formulering en vormgeving, maar zijn inhoudelijk hetzelfde. De resultaten zijn vergelijkbaar. De handleiding bevat aanwijzingen voor de communicatie met ouders over de resultaten.	De instrumenten voor leraar en leerling gebruiken andere stellingen, maar meten dezelfde dimensies. De resultaten zijn vergelijkbaar. De handleiding bevat aanwijzingen voor de communicatie met ouders over de resultaten.	De verschillende versies van het instrument zijn inhoudelijk vergelijkbaar, maar verschillen visueel en tekstueel. De resultaten zijn vergelijkbaar.
13. Scholing	Geen verplichte scholing. Introductietraining van één dagdeel mogelijk.	Geen verplichte scholing. Scholing wordt geadviseerd en is mogelijk: - basistraining één dagdeel - vervolstraining (één dagdeel) voor intern begeleiders Daarnaast is teamtraining op maat mogelijk.	Verplichte scholing van één dagdeel bij aanschaf. Verdere scholing en begeleiding mogelijk door ZIEN!-begeleiders.	Geen verplichte scholing. Begeleiding mogelijk door Leefstijl begeleiders.
14. Ondersteuning	Technische helpdesk via website en telefoon klantenservice Cito.	Technische helpdesk via website en telefonisch. Inhoudelijke helpdesk via website en telefonisch.	Technische helpdesk via website en telefonisch. Inhoudelijke helpdesk via website en telefonisch.	Helpdesk via website Leefstijl en telefonisch.